

Centrul Independent de Jurnalism

coalitia 2009

coalitia civică
pentru alegeri libere și corecte

Monitorizarea mass-media în campania electorală pentru alegerile parlamentare anticipate din 29 iulie 2009

Raport nr. 5
20 - 28 iulie 2009

1. Date generale

1.1 Obiectivul proiectului: Monitorizarea și informarea publicului referitor la comportamentul mass-media audiovizuale în campania electorală, inclusiv a accesului concurenților electorali la mass-media și asigurarea pluralismului de opinie. Monitorizarea își propune să analizeze tendințele reportericești care pot afecta performanța mass-media și compromite abilitatea acestora de a oferi publicului informații veridice, echidistante și pluraliste.

1.2 Perioada de monitorizare: 22 iunie – 29 iulie 2009

1.3 Criteriile de selectare a instituțiilor mass-media supuse monitorizării:

- Audiența-impactul (național, quasi-național). *Justificare:* Este binecunoscut faptul că între numărul audienței și impactul mass-media asupra opiniei publice există o legătură directă: cu cât mai multă lume este expusă unui anumit mesaj, cu atât mai puternic este impactul acestuia asupra anumitor segmente ale societății.
- Forma de proprietate (publice și private). *Justificare:* Mass-media publice sunt administrate din bani publici și au obligația de a oferi publicului informații complete, corecte, imparțiale, echilibrate și obiective asupra tuturor evoluțiilor pe plan politic, social, economic din RM. Și mass-media private le revin obligația etică de a prezenta o multitudine de puncte de vedere și de a reflecta evenimentele importante de pe agenda publică.
- Limba difuzării (română și rusă). *Justificare:* Pe lângă mass-media care difuzează în limba română au fost incluse și posturi cu programe în limba rusă, această limbă fiind utilizată nu doar de minoritățile de etnie rusă, dar și de alte etnii - bulgari, găgăuzi, ucraineni.

1.4 Lista posturilor/buletinelor analizate

Moldova 1 (Mesager, 21:00) – post public de televiziune, acoperire națională, difuzează în limbile rusă și română;

Prime TV (Evenimentul, 20:35) - post privat, acoperire națională, difuzează în limba română;

NIT (Curier, 21:30)– post privat, acoperire quasi-națională, difuzează în rusă și română (Chișinău, Cahul, Edineț, Comrat, Varnița, Ungheni, Cetireni, Nisporeni, Soroca, Cimișlia, Căușeni, Trifești, Strășeni, Mândreștii Noi, Leova, Criuleni);

EU TV (Monitor, 21:00) - post privat, acoperire quasi-națională, difuzează în româna (Strășeni, Ocnița, Florești, Trifești, Cimișlia, Briceni, Cantemir, Drochia, Fălești, Glodeni, Sângerei, Ștefan Vodă, Taraclia);

Radio Moldova (Panorama zilei, 19:00) – post public, acoperire națională, difuzează în română și rusă.

2. Cadrul metodologic

A fost monitorizat câte un buletin de știri zilnic, fiind analizate materialele cu caracter electoral direct și indirect. Fiecare știre a fost supusă unei evaluări de

conținut și de context, pentru a determina dacă sunt favorabile sau defavorabile unui sau altui partid/unei sau altei formațiuni politice. De asemenea, materialele au fost analizate conform următoarelor criterii de reflectare obiectivă:

Imparțialitate/obiectivitate: Potrivit Codului de etică, știrile trebuie să fie imparțiale și obiective; să nu favorizeze anumite partide/grupuri/persoane în detrimentul altora. Obiectivitatea jurnalistică presupune o distincție clară între opinie și fapte, atât prin alegerea unghiului de abordare, cât și prin detaliile furnizate. Prezența elementelor discriminatorii în cadrul reportajelor și știrilor reprezintă un prim criteriu de prezentare a realității prin prisma jurnalistului. Iar filtrarea știrilor și analiza minimă a istoriei și contextului, de asemenea, vorbesc despre apărarea intereselor anumitor actori, dar nu ale publicului larg¹.

Corectitudinea și echilibrul surselor/pluralismul de opinie: Pentru a fi corecte și echilibrate, materialele trebuie să prezinte toate părțile vizate, în special când e vorba de subiecte controversate, și să trateze în mod egal oponentii.² De asemenea, mass-media trebuie să asigure accesul publicului la o multitudine de păreri diverse care ar ajuta auditoriul să-și creeze propria opinie asupra celor întâmplate. În cazurile în care anumitor puncte de vedere li se oferă mai multă atenție decât altora, acestea devin proeminente și implicit afectează percepția publicului despre aceea ce se întâmplă în societate.

Limbaajul și imaginile video utilizate: Jurnalismul responsabil presupune nu doar prezentarea veridică a faptelor, ci și utilizarea unui limbaj corect și decent. Exagerările și limbajul licențios utilizat în mod deliberat, cum ar fi limbajul peiorativ sau etichetele atribuite anumitor persoane sau organizații, precum și imaginile manipulate astfel încât anumite părți să apară în lumină negativă ridică grave semne de întrebare cu privire la respectarea standardelor etice și profesionale. Comportamentul etic al jurnaliștilor este pus la îndoială de cele mai multe ori atunci când imaginile prezintă aspecte ce nu corespund realității, când acestea sunt trucate, dar și atunci când anumite știri sunt ilustrate cu imagini ce nu au legătură cu textul, cu partea informațională.

3. Datele monitorizării

Moldova 1

Implicarea în reflectarea campaniei electorale. În perioada 20-28 iulie 2009, programul de știri *Mesager* de la postul public de televiziune Moldova 1 a continuat să reflecte pe larg activitățile actorilor politici implicați direct în campania

¹ Simona Ștefănescu, Riscurile comunicării mediatică în timpul conflictelor

² Fico, Sofin, and Dragger, 2007. Fairness and defamation in the reporting of local issues.

electorală, dar și a unor subiecți care nu au participat în alegeri, dar i-au susținut pe unii concurenți electorali. Aproximativ două treimi din numărul total de 85 de materiale cu caracter electoral direct sau indirect (60 subiecte) au fost plasate la rubrica *Alegeri 2009* și au avut drept teme conferințele de presă ale partidelor politice implicate în campanie, relatări de la Comisia Electorală Centrală și prezentarea unor rapoarte despre mersul campaniei electorale de către instituțiile care au monitorizat procesul.

În perioada respectivă, Moldova 1 a difuzat 25 de materiale cu caracter electoral indirect. Acestea au avut drept subiect activitățile Guvernului (achitarea plăților sociale, discuții pe marginea creditelor rus și chinez, compensații pentru victimele represiunilor politice, inaugurarea terminalului cerealiier de la Giurgiulești etc.), dar și acțiuni cum ar fi asfaltarea unor porțiuni de drum, darea în exploatare a unui apeduct și lucrările de reparație a unei case de cultură. Merită atenție seria de materiale despre deschiderea după renovare a unor centre ale medicilor de familie din diferite localități despre care Moldova 1 a realizat cinci reportaje. În toate materialele a fost menționat de mai multe ori că banii au fost alocați de Guvern și doar în unul se spune că „Guvernul a repartizat utilaj medical procurat cu ajutorul Uniunii Europene”.

Imparțialitate și obiectivitate. În perioada de raport, Moldova 1 a avut un comportament relativ mai imparțial și obiectiv decât în săptămânile precedente (au fost înregistrate mai puține cazuri de „sterilizare” a informației și deturnare a mesajelor), cu excepția ultimei zile de campanie – 27 iulie – când postul public de televiziune a dat dovadă de partizanat politic deschis.

Astfel, în primele șapte zile de monitorizare din perioada de referință, programul *Mesager* a difuzat 27 de materiale care au favorizat PCRM și autoritățile publice centrale și 4 - cu caracter neutru. Pe parcursul săptămânii s-a păstrat tendința de a acorda PCRM-ului ultimul cuvânt în rubrica *Alegeri 2009*. De regulă, după materialele de la conferințele de presă ale altor concurenți electorali, partidul de guvernământ vine să pună capăt discuțiilor electorale cu poziția sa. Poziționarea privilegiată a subiectelor despre PCRM denotă faptul că Moldova 1 favorizează acest partid nu numai prin structura și mesajul materialelor, dar și prin plasarea acestora în programele de știri.

Favorizarea PCRM s-a observat, de exemplu, în materialul despre rezultatele Barometrului de Opinie Publică, care au fost prezentate în felul următor: „*Partidul Comuniștilor va obține majoritatea voturilor pentru Parlamentul de legislatura a XVIII*”. În material nu se face referire la nicio cifră, ci se fac doar aprecieri în favoarea PCRM care va obține *majoritatea de voturi din numărul persoanelor care sunt sigure că vor participa la alegeri* sau *acest procent poate fi mai mare* și nu se dă niciun nume al altei formațiuni politice menționate în Barometru. Excepție face Alianța Moldova Noastră, despre care autoarea reportajului afirmă că s-ar putea să nu intre în

Parlament, deoarece nu va trece pragul electoral de cinci procente. Alte știri care au favorizat partidul de guvernământ i-au avut ca protagoniști pe reprezentanții minorităților naționale, veteranii războiului din Afganistan, Partidul Socialiștilor „Patria-Rodina” și Alianța tinerilor patrioți din Căușeni.

În ultima zi de campanie electorală, în programul *Mesager* din 27 iunie, Moldova 1 a pus pe post două materiale care au favorizat deschis Partidul Comuniștilor din Republica Moldova. Este vorba de conferința de presă a candidatului la funcția de deputat pe listele PCRM, Mark Tkaciuk. Timp de aproximativ trei minute (2.56), șeful Centrului Alegeri 2009 al CC al PCRM a lansat mai multe atacuri și învinuiri la adresa concurenților electorali, care au rămas fără replică. Același lucru s-a întâmplat și în mesajul adresat de președintele PCRM, Vladimir Voronin, care a etichetat partidele de opoziție și a chemat electoratul să voteze pentru Partidul Comuniștilor. De menționat că anume cu acest mesaj de două minute postul public de televiziune a și încheiat reflectarea campaniei electorale pentru alegerile anticipate din 29 iulie.

Alte partide au avut o prezență mai modestă în buletinele informative de la Moldova 1, iar reporterii au dat dovadă de mai multă imparțialitate și spirit critic atunci când au relatat despre activitățile lor. În perioada de raport, partidele de opoziție (PL, PLDM, AMN, PD, PSD, Alianța Verzilor) au fost protagoniști în 21 de materiale cu caracter neutru și în 10 cu caracter negativ.

Totuși, în ultima zi de campanie, pe lângă patru materiale neutre despre PD, PLDM, PL, AMN, PSD și Alianța Verzilor, Moldova 1 a pus pe post și cinci materiale care i-au defavorizat pe aceștia. Știrile au vizat acuzațiile de minciună și trădare, lansate de Tkaciuk, presupusa relație cu lumea interlopă a unui candidat PLDM, presupusa implicare a unui candidat AMN în falsificarea de bani, acuzații de folosire a tehnicilor manipulatorii în campanie de către unul dintre liderii PL și acuzațiile din partea lui Voronin că liderii opoziției ar fi *ostatici ai propriilor minciuni*. Toate detaliile folosite în cadrul subiectelor de mai sus precum și unghiul de abordare a subiectului denotă că obiectivitatea jurnalistică la Moldova 1 lasă de dorit și că postul public de televiziune nu întotdeauna face distincția clară între opinie și fapte.

Corectitudinea și echilibrul surselor/pluralismul de opinie. În perioada 20-28 iulie 2009, Moldova 1 a continuat să respecte selectiv principiul diversității surselor, fapt caracteristic postului public de televiziune pe toată durata campaniei electorale. Toate știrile controversate în care candidații electorali aduceau acuzații la adresa Partidului Comuniștilor au avut replici din partea reprezentanților acestei formațiuni sau a membrilor Guvernului, în funcție de subiectul disputelor. În 11 (din 17) relatări de acest gen principiul diversificării surselor a fost respectat, ceea ce nu se poate spune despre știrile în care candidații la funcția de deputat pe listele PCRM învinuiau ceilalți concurenți electorali de anumite încălcări.

În șase știri de acest gen a fost prezentă o singură poziție, iar replicile din partea formațiunilor sau persoanelor vizate au lipsit. Spre exemplu, în știrea despre învinuirile lansate de candidatul PCRМ Grigore Petrenco la adresa unor mass-media privind modul neprofesionist în care acestea reflectă campania electorală și organizează dezbaterile electorale a lipsit punctul de vedere al acestora (20 iulie). Partidul Socialiștilor „Patria-Rodina” a chemat electoratul să voteze PCRМ și a învinuit partidele de opoziție de incitarea conflictelor interetnice, acuzație care a rămas fără replică (24 iulie). Un alt subiect lipsit de echilibrul surselor este cel de la conferința de presă a lui Mark Tkaciuk, candidat pe listele PCRМ (27 iulie). Acesta aduce mai multe învinuiri oponenților politici și dă și nume de politicieni pe care îi acuză de minciună și trădare. Niciuna din aceste acuzații nu a avut replică din partea politicianilor menționați în reportaj.

Radio Moldova

Implicare în campania electorală În perioada 20-28 iulie, în cadrul programului informativ de la ora 19.00, Radio Moldova a difuzat 98 de materiale cu impact electoral direct sau indirect, dintre care 64 au fost plasate la rubrica *Alegeri 2009*, iar 34 au vizat activitatea administrației publice centrale. 17 reportaje electorale din cele difuzate la rubrica *Alegeri 2009* au avut drept subiect activitatea Comisiei Electorale Centrale, a Consiliilor electorale raionale, precum și rapoartele unor organizații neguvernamentale pe marginea mersului campaniei electorale (Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului, Institutul pentru Drepturile Omului), iar 47 de știri s-au axat pe activitățile concurenților electorali.

Imparțialitate și obiectivitate: De regulă, buletinele de la Radio Moldova au început cu știri cu caracter electoral care au favorizat guvernarea și PCRМ, în total fiind difuzate 41 de materiale de acest fel. Astfel, postul public de radio a informat că „Guvernul a cerut autorităților locale să fie achitate toate plățile sociale”, „Ministerul finanțelor a alocat 44 milioane de lei pentru achitarea subvențiilor din agricultură, iar alte 35 milioane urmează să fie achitate pe parcursul săptămânii curente” (20 iulie), „Prețul de achiziționare a laptelui de la proprietari va crește” (21 iulie), „Fabricile de conserve vor prelucra anul acesta fructe și legume cu 40 mii tone mai mult ca anul trecut” (23 iulie), „În satul Bușila a fost dat în exploatare un nou apeduct. Primarul a accentuat importanța suportului oferit de conducerea țării pentru a construi apeductul” (24 iulie), „La Orhei, timp de 5 zile se distribuie motorina parvenită din ajutorul acordat țării noastre de compania Gazprom” (25 iulie) etc. În ultima zi de campanie, la 27 iulie, Radio Moldova a prezentat o serie de știri electorale în favoarea PCRМ: „La Florițoaia Veche a fost dată în exploatare grădinița de copii după reparații”, „În cadrul proiectului „Educație pentru toți” al Ministerului Educației s-a dat în exploatare și grădinița de la Cotiujeni, Briceni, renovată în stil european”, „Au fost deja renovate 35 de grădinițe și 11

urmează până la finele anului”, „Localitatea Plopi-Știubei din Căușeni a fost conectată la gazul natural”, „26 localități din Cimișlia sunt conectate la conducta de gaze” etc.

De regulă, știrile ale căror surse erau reprezentanții sau susținătorii PCRМ au fost plasate la finalul rubricii *Alegeri 2009*. Și la 27 iulie, ultima zi când e permisă agitația electorală, rubrica *Alegeri 2009* a fost încheiată cu materiale despre PCRМ. Pe 26 iulie, Radio Moldova a ignorat partidele de opoziție, prezentând doar reportaje de la evenimentele PPCD și PCRМ.

Din 39 de știri care au vizat opoziția, 22 au fost neutre, 10 - negative, iar 7 - pozitive. Mesajele partidelor de opoziție au fost cenzurate de fiecare dată în cazurile în care acestea erau defavorabile partidului de guvernământ. De exemplu, în materialul de la conferința de presă a PSD din 20 iulie au fost omise referințele la privatizările frauduloase ale guvernării comuniste. De asemenea, au fost cenzurate declarațiile anticomuniste ale liderului MAE după retragerea acestei formațiuni din cursa electorală (22 iulie), în schimb reporterul s-a referit la lipsa “de perspectivă” a liberalismului în RM, distorsionând mesajul lui Anatol Petrencu care în realitate s-a referit la numărul mare al partidelor liberale în condițiile în care liberalismul “nu are teren” în R. Moldova. De asemenea, a fost “sterilizat” mesajul lui Vlad Filat către funcționarii de stat și angajații organelor de drept din 24 iulie, în special ideea că *“Partidul Comuniștilor care se află la putere de 8 ani a subminat instituțiile democratice, reducând funcțiile lor la deservirea intereselor regimului, a pus funcționarii de stat și angajații organelor de forță în situația umilitoare de a acționa din frică”*. Un alt exemplu de cenzurare a mesajului este conferința PLDM care a prezentat concluziile campaniei *“Adevărul”*. Reporterul nu a menționat evenimentele din 7 aprilie, la care s-a referit reprezentantul PLDM, reducând scopul campaniei la următorul citat: *“Noi credem că Moldova poate fi salvată, și oricât de mioritici suntem, nu avem sculptat încă un monument dedicat unei oițe bârsane. Și apropo, fraza laie-bucălaie nu poate fi tradusă în nici o altă limbă. Noi credem că, totuși, deoarece avem lei, avem cai sculptați, avem o lupoaică, Moldova mai are forța necesară, pentru a se trezi...”* (25 iulie).

Discriminarea opoziției s-a făcut și prin spațiul alocat mesajelor acestora. Astfel, la 24 iulie, liderului PLDM Vlad Filat i-au fost oferite 97 secunde, iar liderului PCRМ Vladimir Voronin - 266 secunde pentru a-și expune poziția într-o problemă sau alta. Mișcării femeilor „Demnitate”, care a declarat că va susține în alegeri pe unul dintre partidele liberale, în special AMN, i-au fost rezervate 60 de secunde, iar Alianței tinerilor patrioți, care și-a anunțat adeziunea față de PCRМ - 153 secunde (24 iulie).

Pe lângă PCRМ, de favorizare prin spațiul alocat s-a bucurat și PPCD. De exemplu, materialul de la conferința de presă a PPCD din 20 iulie a durat 246 secunde, față de cea a PD - 160 sec, PSD - 174 sec. Pe data de 25 iulie, reprezentanții PPCD au beneficiat de 135 sec, iar reprezentanții PLDM - de 83 sec.

Corectitudinea și echilibrul surselor/pluralismul de opinie. În perioada de raport, la postul public s-a înregistrat o îmbunătățire a reflectării campaniei din punctul de vedere al asigurării pluralismului de opinie. Astfel, 24 din cele 33 de știri controversate au prezentat poziția tuturor părților vizate. Ori de câte ori PCRM a fost vizat negativ de către concurenții electorali, de fiecare dată Radio Moldova a prezentat în mod obligatoriu și opinia PCRM (14 știri). În același timp, atunci când reprezentanții PCRM au atacat partidele de opoziție, acestea nu s-au bucurat de dreptul la replică. Din cele 9 știri având ca sursă reprezentanții PCRM sau ai altor formațiuni care sprijină PCRM în campania electorală, dreptul la replică formațiunilor de opoziție a fost oferit doar în două, în ambele cazuri spațiul alocat ambelor părți fiind disproporționat. De exemplu, la declarația reprezentanților Partidului Socialiștilor „Patria-Rodina” precum că „partidele liberale tind spre haos și distrugere”, reporterul a oferit dreptul la replică reprezentantului AMN Victor Osipov. În timp ce reprezentantul socialiștilor a vorbit în direct 140 de secunde, replica lui Osipov a durat doar 19 secunde (!).

Printre materialele care nu au fost echilibrate se numără știrea de la conferința de presă a PCRM, în care se susține că Albasat TV din Nisporeni i-ar crea probleme la dezbateri, însă opinia acestui post nu a fost solicitată (20 iulie). Nu a fost solicitată opinia opoziției nici în cazul declarațiilor făcute de procurorul general Valeriu Gurbulea privind evenimentele din 7 aprilie. Mark Tkaciuk, șeful stafului electoral al PCRM, a acuzat unele partide că ar fi răspândit pliante false, însă opinia acestora nu a fost prezentată (27 iulie). La fel, în știrea potrivit căreia liderul PL Mihai Ghimpu ar fi vărsat în bugetul partidului mai mulți bani decât ar fi avut venituri în ultimii doi ani, pe lângă faptul că nu citează surse („presa a scris”), Radio Moldova nu solicită nici părerea lui Mihai Ghimpu (23 iulie).

14 din cele 31 știri care au vizat activitatea administrației publice ar fi necesitat informarea din a doua sursă sau opinia unor experți independenți, pentru ca publicul să își creeze propria opinie față de cele relatate. Printre subiectele de acest fel se numără și cel privind afirmațiile că autoritățile publice locale întârzie să plătească salariile sau le reduc, iar guvernul cere încetarea acestor practici (20 iulie), și cel privind distribuirea motorinei pentru fermieri (25 iulie) etc.

Prime TV

Implicarea în campania electorală. Buletinele de știri difuzate de Prime TV sunt foarte scurte, prezentând telegrafic câteva evenimente, însă nu întotdeauna aceste evenimente sunt cele mai actuale. Deși, în mod oficial, Prime TV nu se implică în campania electorală, în realitate postul respectiv difuzează aproape în fiecare buletin de știri câte una sau două știri cu caracter electoral. În perioada 20-28 iulie au fost înregistrate 10 știri de acest fel, inclusiv 3 care au vizat direct activitatea

CEC, iar celelalte au prezentat în lumină pozitivă anumite realizări ale guvernului, astfel fiind favorizat indirect concurentul electoral PCRM. În emisiunea *Evenimentul* de la 21 iulie, a apărut în imagini candidatul PCRM Z. Greceanii.

Imparțialitate și obiectivitate. Tendința de favorizare ușoară a partidului de guvernământ, înregistrată la Prime TV în perioadele precedente de monitorizare, s-a manifestat și în ultimele zile înainte de alegeri. Acest lucru a avut loc prin mediatizarea unor acțiuni cu caracter electoral, întreprinse de guvern. Astfel, la 21 iulie, Prime TV anunță că „localitățile afectate de ploile torențiale din iulie vor fi ajutate de guvern”. În altă știre se spune că guvernul negociază un împrumut de 1,5 mln euro cu Suedia, iar postul de televiziune menționează că „este al treilea credit obținut de guvern de la începutul lunii iulie”. A doua zi, o nouă știre despre un alt credit, de data aceasta oferit de chinezi. Din aceeași emisiune, telespectatorii au mai aflat și că „Ministerul Finanțelor a transferat autorităților locale circa 14 milioane lei pentru compensații victimelor represiunilor politice”. Chiar dacă în aceste știri concurentul electoral PCRM nu a fost menționat, totuși știrile îl favorizează indirect, deoarece anume PCRM deține guvernarea. Ceilalți concurenți electorali au lipsit din buletinele de știri ale Prime TV.

Corectitudinea și echilibrul știrilor/pluralismul de opinie. Știrile foarte scurte ale Prime TV nu includ și alte opinii decât cele oficiale. Chiar dacă în unele cazuri este nevoie de opinia unor experți independenți (spre exemplu, în problema multitudinii de credite pe care le negociază guvernul, implicit a datoriilor externe), totuși aceste opinii lipsesc. Astfel, telespectatorii nu sunt informați complet într-o problemă sau alta și cunosc realitățile dintr-o singură perspectivă, cea a guvernului.

Refuzul postului cu acoperire națională Prime TV de a se implica în campania electorală (prin difuzarea știrilor despre mersul campaniei, mediatizarea programelor concurenților electorali, desfășurarea dezbaterilor cu participarea acestora etc.) poate fi interpretat drept o eschivare de la misiunea de informare a publicului. În condițiile actuale din Republica Moldova, această eschivare reprezintă o altă modalitate de favorizare indirectă a guvernării.

NIT

Implicarea în campania electorală. Postul privat de televiziune cu acoperire quasi-națională NIT s-a implicat masiv în reflectarea campaniei electorale în știri. În total, în perioada 20-28 iulie 2009, NIT a difuzat 76 de știri cu impact electoral, dintre care 13 în cadrul rubricii *Electorală 2009*. Spațiul alocat materialelor cu caracter electoral direct sau indirect a crescut treptat pe parcursul campaniei, culminând în ultima săptămână de campanie, când NIT a pus pe post mai multe materiale cu durata de

4-5 minute, care promovau imaginea unui singur concurent electoral și îi denigrău pe ceilalți.

Marea majoritate a materialelor difuzate de NIT în perioada de referință au vizat fie activitățile guvernului și deplasările șefului statului, premierului și miniștrilor în diferite localități ale republicii, fie evenimentele de presă și întâlnirile reprezentanților Partidului Comuniștilor cu alegătorii. Postul a informat că Ministerul Sănătății a inaugurat mai multe centre de sănătate renovate, că Ministerul Finanțelor a dispus plata a 44 mln de lei pentru subvenții în agricultură, că Ministerul Agriculturii oferă subvenții și motorină gratis pentru fermieri, că organele de drept luptă cu corupția în sistemul educației și dejoacă planurile de destabilizare a pieței valutare, că statul va procura case pentru tinerii profesori din localitățile rurale, că șeful statului negociază credite, iar poporul apreciază acest lucru etc.

Imparțialitate și obiectivitate. În ultima săptămână de campanie, NIT s-a remarcat printr-un pronunțat comportament tendențios, orientat spre promovarea mesajelor electorale ale PCRМ și denigrarea partidelor de orientare liberală. La reflectarea campaniei, reporterii și editorii de la NIT au recurs de multe ori la procedee străine jurnalismului profesionist, cum ar fi deturnarea mesajului, asociațiile false, comentarii și fapte neseperate de opinii. Unele materiale au promovat limbajul urii, insultând și instigând la ură împotriva anumitor concurenți electorali. În perioada de raport, s-a păstrat tendința de a trece sub tăcere unele evenimente și de a evidenția altele, prin difuzarea repetată a subiectelor, precum și de a selecta de pe agendă doar acele informații care pun guvernarea în lumină pozitivă, iar opoziția – în lumină negativă.

Marea majoritate a știrilor care se referă la concurenții electorali au fost parțiale, favorizând masiv partidul de guvernământ care este prezentat drept *singurul partid capabil să guverneze țara*, iar pe liderul acestuia Vladimir Voronin - drept *un bun gospodar, un om înțelept, curajos, patriot, un mare iubitor de animale*. PCRМ și autoritățile publice centrale au fost vizate în 41 de materiale, dintre care de 37 de ori în context pozitiv și de 4 ori – neutru. De cele mai multe ori, materialele pozitive privind PCRМ și conducerea de vârf au fost voluminoase, acestea prezentând un singur punct de vedere. Astfel, la 20 iulie, NIT pune pe post, la rubrica *Electorală 2009*, un material privind Rezoluția adunării republicane a veteranilor, cu durata de 5 minute și 30 secunde (!), în care poporul este îndemnat să voteze pentru PCRМ. După discursurile vorbitorilor și al lui Vladimir Voronin care laudă PCRМ și blamează opoziția, urmează părerile a 4 participanți la eveniment, care repetă sloganurile electorale ale PCRМ. Liderii opoziției nu sunt citați, deși aceștia au fost acuzați că ar dori să vină la putere pentru a avea acces la banii din buget și pentru a scăpa de pedeapsa pentru că ar fi provocat dezordinea din 7 aprilie.

Un alt material amplu (aproximativ 4 minute) a informat despre inițiativa șefului statului de a reînființa raionul Căinari și reacțiile fericite ale locuitorilor, deși e vorba doar de o inițiativă: *“Orășelul Căinari ar putea deveni o puternică zonă economică cu noi locuri de muncă și infrastructură dezvoltată care ar atrage investitorii. Schimbarea s-ar putea produce dacă orășelului i-ar fi acordat statutul de raion la inițiativa discutată luna trecută de șeful satului. Noutatea îi bucură pe localnicii care spun că își pun speranțele în actualul partid de guvernământ”* (24 iulie). În aceeași știre reporterul apare pe rol de expert și anunță că *„la 5 aprilie pentru PCRМ au votat în jur de 60 la sută din locuitorii orășelului, iar la 29 iulie se așteaptă că această cifră să atingă peste 80 la sută, oamenii crezând în cei care pot și vor să le ofere o viață mai ușoară”*.

Știrea privind inaugurarea unui apeduct în satul Bușila, Ungheni (25 iulie), la fel la inițiativa șefului statului, informează că *“lumea a simțit pe parcursul a 8 ani grija permanentă a președintelui față de popor”*, iar în materialul despre crearea unei coaliții la nivel local între PCRМ și PPCD (22 iulie), NIT relatează că după doi ani de guvernare a democrațiilor, raionul Hâncești *a fost transformat dintr-o localitate prosperă în paragină*, de aceea era nevoie de consolidarea puterilor. Materialul despre inaugurarea a două servicii medicale de urgență în raionul Nisporeni informează că locuitorii au scăpat de probleme în plus și că mulțumesc din suflet conducerii țării pentru grijă.

Promovarea PCRМ se face și prin imagine – secera și ciocanul, simbolurile PCRМ, apar în prim-plan în mai multe știri, cum ar fi materialul despre rezultatele Barometrului de Opinie Publică din 20 iulie (secera și ciocanul și sloganul *“Să ne apărăm Patria!”* au apărut pe ecran timp de 15 secunde), materialul de la conferința de presă a Uniunii veteranilor de război din Afganistan (23 iulie), conferințele de presă ale reprezentanților PCRМ (20 iulie, 27 iulie).

Marea majoritatea a știrilor care au vizat partidele de orientare liberală nu au reflectat veridic, echilibrat și imparțial acțiunile acestora. Informația fie a fost cenzurată (în cazurile în care aceasta ar fi putut să prejudicieze imaginea PCRМ), fie a fost ignorată (dacă nu putea fi folosită împotriva partidelor de opoziție). În total, ceilalți concurenți electorali, cu excepția PPCD, au fost vizați de 25 de ori, dintre care 22 în context negativ și 3 – neutru. Deseori, reporterii nu au relatat, ci au comentat evenimentele descrise. În multe cazuri, jurnaliștii nu au informat publicul asupra a ceea ce se întâmplă, ci au spus oamenilor ce să creadă despre anumite evenimente.

La NIT au fost înregistrate mai multe cazuri de nerespectare a p. 16 al Regulamentului de reflectare a campaniei electorale în mass-media, aprobat de CEC, fiind difuzate o serie de știri în care apar demnitari de stat care sunt angajați și în campania electorală (vezi, de exemplu, știrile privind înmânarea medaliilor de către președintele Voronin (20 iulie), cererea premierului Greceanîi de a achita toate pensiile și salariile (20 iulie), participarea premierului Greceanîi la inaugurarea

unui centru medical renovat (23 iulie), participarea președintelui Voronin la inaugurarea Terminalului cerealiier de la Giurgiulești (24 iulie, 26 iulie), la inaugurarea sediului renovat al Băncii de Economii (24 iulie), la inaugurarea la Ciorescu a unui monument al ostașilor căzuți în război (26 iulie), participarea ministrului-adjunct al Economiei Iurie Muntean, candidat pe listele PCRМ, la darea în exploatare a unei conducte de gaze naturale, unde s-a referit la meritele ministerului în realizarea proiectului respectiv și a făcut agitație electorală (27 iulie).

Majoritatea materialelor care se refereau la alți concurenți electorali decât PCRМ și PPCD, au defavorizat partidele de orientare liberală – PL, PLDM și AMN. Cele mai mediatizate au fost PL și AMN, care au apărut în context negativ de câte 12 ori fiecare. Astfel, la 21 iulie, NIT informează că *“Serafim Urechean nu se mai vede președinte de țară. Serafim Urechean, liderul AMN, a făcut astăzi o dezvăluire istorică. El a recunoscut astăzi în fața presei că niciodată nu s-a cerut în funcția de șef al statului. (...) Probabil derutat de acest rezultat (Barometrul de opinie publică, n.n.) Serafim Urechean renunță la dorința sa de a ajunge președinte. Soluție stranie deoarece Serafim Urechean a pretins să conducă țara încă din alegerile trecute”*. Subiectul a fost reluat la 27 iulie. Un alt subiect care a fost reflectat de mai multe ori în perioada de raport s-a referit la o posibilă implicare a unui candidat de pe lista AMN în activități ilicite.

Din cele 12 materiale care au pus în lumină negativă Partidul Liberal, 5 au reprodus una și aceeași informație: atacul verbal la adresa lui Dorin Chirtoacă din partea unei cetățene. *“Vocea poporului urmărește reprezentanții Partidului Liberal. Unii oameni, mai îndrăzneți din fire, nu mai așteaptă o întâlnire cu alegatorii și decid să spună ce cred despre liberali chiar în stradă”*, anunță prezentatorul, după care urmează insertul respectiv care îi etichetează pe liderii opoziției drept bandiți, face asocierea dintre Chirtoacă și Hitler și culminează cu vociferarea femeii *“Da la bot nu-ți lua, dle Chirtoacă, a?!”*. Astfel, postul promovează limbajul violent și instigă la ură împotriva unui anumit concurent electoral (**a se vedea Studiul de caz nr.2**).

O altă știre denigratoare la adresa liderilor de opoziție se referă la un accident cu consecințe letale care s-a produs în timpul pregătirilor pentru o întâlnire electorală a PL. Stilul de narare, plin de epitete, care e potrivit pentru un comentariu, dar nu pentru o știre, dar și sursele de informare la care recurge reporterul denotă tendențiozitatea acestuia în raport cu subiecții știrii. Informația din textul citit de reporter este prezentată aproape integral fără a face trimitere la vreo sursă. Deși este vorba despre un accident cu consecințe mortale, reporterul de la NIT nu încearcă să obțină detalii de la poliție sau spitalul de urgență, ci se limitează la a-l cita pe unul din martori care, din cauza că nu dorea să fie filmat, a amenințat că va rupe gatul jurnalistului dacă va include imaginea sa în reportaj (**a se vedea studiul de caz nr. 1**).

PLDM este denigrat prin câteva știri prin care se afirmă că acest concurent electoral ar avea legături cu reprezentanții lumii interlope. NIT afirmă, în baza unui material video preluat de pe internet, că PLDM cere susținerea în alegeri a persoanelor cu trecut criminal. Din imagine nu este clar cine sunt persoanele care vorbesc, iar reporterul afirmă că e vorba de foști pușcăriași *cu corpul acoperit de tatuaje*. Din cauza calității proaste a imaginii și sunetului, este destul de dificil de distins ceea ce discută persoanele respective (24 iulie). Știrea despre amânarea unui eveniment al PLDM în Piața Marii Adunări Naționale, din cauza ploilor puternice, este de fapt un comentariu în care un analist politic face o paralelă între jeep-uri luxoase și costume scumpe și oamenii simpli rămași în ploaie (20 iulie).

În multe cazuri, reporterii de la NIT nu separă faptele de opinie și includ în știri părerile proprii vizavi de anumite subiecte. Astfel, în perioada de referință, NIT a pus pe post 2 știri în care reporterul, fără a face trimitere la vreo sursă, anunță procentajul alegătorilor din anumite localități care vor vota în alegerile din 29 iulie pentru Partidul Comuniștilor. Reporterii mai afirmă că locuitorii din Edineț *își aduc aminte cu groază de timpurile când țara era condusă de democrați* (27 iulie), că locuitorii din Căinari *nu se vor lăsa însă intimidați, că amintirea de la 7 aprilie le dă și acum fiori* (24 iulie), că 27 iulie va rămâne o dată istorică pentru o localitate din raionul Căușeni, în această zi fiind dată în exploatare o conductă de gaze (27 iulie).

Corectitudinea și echilibrul surselor/pluralismul de opinie. Rezultatele monitorizării relevă că NIT nu ține cont de criteriile pluralismului de opinii și, prin selectarea surselor, nu oferă telespectatorilor suficiente puncte de vedere pentru ca aceștia să-și poată forma păreri proprii cu privire la actorii electorali. Majoritatea știrilor cu caracter electoral au fost inspirate fie dintr-o singură sursă, fie din mai multe surse, dar care exprimau același punct de vedere.

Din 31 de materiale controversate, difuzate în perioada 20-28 iulie, doar 11 au oferit cuvânt tuturor părților vizate în conflict. De regulă, acuzațiile la adresa PCRM sunt echilibrate cu replica reprezentanților acestui concurent electoral, în timp ce acuzațiile aduse celorlalți actori electorali rămân în cele mai multe cazuri fără răspuns.

Astfel, la 27 iulie, NIT îl citează pe Mark Tkaciuk, reprezentantul PCRM, care consideră că opoziția a pierdut dreptul moral la victoria în alegeri, lansând diferite acuzații la adresa liderilor acesteia – *sunt secte totalitare înrăite, iar racketul politic pentru care au manifestat mii de tineri a scuipat în ei, i-a folosit drept carne de tun*. Opoziției nu i se oferă dreptul la replică.

Alte exemple de știri dezechilibrate: conferința de presă a PCRM, la care Grigore Petrenco acuză mai multe mass-media, dar și un membru al PLDM, de tendențiozitate (20 iulie); materialul electoral al PCRM în care Igor Dodon atacă opoziția, afirmând că aceasta nu va vota președintele în continuare și va declanșa

noi alegeri, care vor genera noi cheltuieli (24 iulie); știrea care atacă administrația publică locală din Chișinău că nu face nimic pentru a pune capăt inundațiilor (22 iulie); știrea despre candidații în alegeri bănuți că ar fi implicați în emiterea de bancnote false (22 iulie); atacul Uniunii veteranilor războiului din Afganistan asupra partidelor de opoziție (23 iulie) etc.

Toate aceste materiale contravin prevederilor Regulamentului CEC, potrivit căruia radiodifuzorii sunt obligați să reflecte echilibrat și imparțial campania electorală, iar știrile cu caracter electoral trebuie să asigure *imparțialitatea, echilibrul și favorizarea liberei formări a opiniilor, prin prezentarea punctelor de vedere ale oponentilor*.

Limbajul și imaginile utilizate. Pe parcursul campaniei electorale, NIT a exploatat masiv imaginile preluate în ziua de 7 aprilie în timpul protestelor violente, acestea însoțind de regulă materialele ce vizau în context negativ concurenții electorali din opoziție. Drept exemplu poate servi știrea despre amânarea unui eveniment în masă planificat de PLDM, din cauza ploilor puternice, care a fost însoțită de imagini ce prezentau devastarea clădirilor Parlamentului și Președinției (20 iulie).

Postul respectiv a recurs în unele cazuri la montaj, pentru a amplifica efectul mesajului. Astfel, în știrea de la conferința de presă comună a PL, PLDM și AMN se pune accentul pe afirmațiile lui Urechean că nu ar pretinde să fie președinte de țară. Știrea combate aceste afirmații, în material fiind incluse imagini preluate în alte zile în care Urechean afirmă: „*Eu vreau, eu vreau, eu vreau și o să fiu președinte*”, urmat de un cadru în care Vladimir Filat zâmbește ironic. Este evident că s-a recurs la repetiția anumitor secvențe și la montaj pentru a crea impresia că între lideri de opoziție există disensiuni (21 iulie).

EU TV

Implicarea în campania electorală. În perioada 20-28 iulie, postul EU TV a difuzat 54 de știri cu caracter electoral direct sau indirect, inclusiv 24 de știri la rubrica *Electorală 2009*. În cadrul emisiunii *Monitor* de marți, 28 iulie, Eu TV a pus pe post opt reportaje care au vizat procesul electoral și activitatea Guvernului, inclusiv două știri care au favorizat indirect concurentul electoral PCRM (un reportaj de la o ședință guvernamentală în problema creditelor pentru inițierea afacerilor de către tineri, din care aflăm că suma creditului pentru inițierea afacerilor s-a majorat, iar în imagini apare vicepremierul Victor Stepaniuc care este și candidat PCRM; o știre despre compensațiile acordate de Guvern victimelor represiunilor politice), precum și un reportaj care favorizează indirect PPCD (vizita vicepremierului Iurie Roșca la Agenția Rezerve Materiale de Stat). De notat că în perioada 20-28 iulie la EU TV au

fost difuzate, în total, șase știri de câte 2-3 minute fiecare despre activitatea vicepremierului Iurie Roșca care este și liderul PPCD, iar aparițiile sale frecvente la televiziune favorizează indirect respectivul concurent electoral.

Imparțialitate și obiectivitate. În perioada de referință, EU TV a continuat să favorizeze PPCD și să prezinte în lumină neutră sau pozitivă PCRМ, pe când concurenții electorali care reprezintă partidele de orientare liberală au fost dezavantajați în mai multe știri, în special prin faptul că nu le-a fost oferit dreptul la replică în știrile controversate. Simpatia EU TV pentru PPCD și candidații acestui partid se manifestă nu doar prin mediatizarea aproape cotidiană a activității intense a vicepremierului Roșca (20 iulie - vizită la o unitate militară, 21 iulie - vizite la Brigada de infanterie militarizată din Bălți și la penitenciarul din Cricova, 22 iulie - vizită la Regimentul de patrulă „Scut”, 23 iulie - ședință în problemele migrației, prezidată de Iu. Roșca), ci și prin prezentarea detaliată a declarațiilor făcute de candidații PPCD la funcția de deputat în Parlament, de fiecare dată aceste declarații fiind anunțate în sumarul buletinului de știri ca fiind cele mai importante evenimente ale zilei (20, 22, 24, 25, 26, 27 iulie). La 27 iulie, în afara rubricii *Electorală 2009*, a fost pusă pe post o știre despre declarațiile făcute de analistul V. Socor care ar fi spus că speră ca PPCD să acceadă în Parlamentul Republicii Moldova, în același timp afirmându-se că „partidele liberale au făcut un joc murdar”. La 27 iulie, în cadrul rubricii *Electorală 2009*, a fost prezentat un reportaj despre renovarea căminului cultural din localitatea Feștelița, raionul Ștefan-Vodă, care ar fi avut loc „numai grație PPCD”.

În același timp, EU TV a prezentat mai multe reportaje pozitive despre activitatea guvernării și despre declarațiile cu caracter vădit electoral ale primului ministru Z. Greceanii, candidat PCRМ (20 iulie - Greceanii a cerut să fie verificate cauzele restanțelor salariale; 22 iulie - jumătate din deponenții Investprivatbank și-au primit banii - declarații de la conferința de presă a Z. Greceanii în sediul și pe fundalul cu simbolurile PCRМ; în aceeași ediție - prețul gazelor naturale va scădea, iar ANRE va revedea tarifele în scopul micșorării acestora; 23 iulie - semnarea memorandumului privind acordarea unui credit de un miliard de dolari de o companie chineză; 24 iulie - inaugurarea terminalului cerealier din Giurgiulești, în imagini apar candidații PCRМ Voronin și Dodon; 26 iulie - V. Voronin salută intenția Chinei de a oferi R. Moldova un credit de 1 mlrd dolari etc.).

În ce privește alți concurenți electorali, în special partidele de orientare liberală, aceștia au fost prezentați mai mult în context negativ. Astfel, la 22 iulie a fost pus pe post un reportaj de la conferința de presă a procurorului general V. Gurbulea care din nou a declarat că „dezordinile în masă din 7 aprilie au fost organizate, iar acest lucru este cert”. În momentul în care jurnalistul redă spusele procurorului despre „membrii unor grupări radicale care au venit în Moldova din străinătate” sunt reluate imagini din 7 aprilie, în care apar liderii opoziției Dorin Chirtoacă și Vlad Filat. În reportaj se menționează și faptul că, printre cei cărora le-au fost intentate dosare

penale după 7 aprilie, sunt membri ai PL și PLDM, fără să se dea numele acestor persoane. EU TV nu a solicitat replica liderilor partidelor de opoziție la acuzațiile lui V. Gurbulea, încălcând grav normele etice și deontologice.

Activitatea administrației publice locale din municipiul Chișinău, asociată cu Dorin Chirtoacă, primar general și candidat PL, s-a aflat în atenția EU TV în mai multe reportaje. La 21 iulie a fost pus pe post un material de la ședința Consiliului municipal Chișinău, condusă de președintele ședinței Alexandru Corduneanu (PPCD). După discuțiile controversate pe marginea chestiunii privind situația în Direcția sănătate, fracțiunea PL a plecat de la ședință, iar EU TV a anunțat că *„fracțiunea PL s-a dezlănțuit”*. La 26 iulie, postul de televiziune afirmă că *„denumirile eronate ale străzilor din Chișinău sunt o problemă care lasă rece administrația Capitalei”*. Chiar dacă EU TV prezintă un singur caz cu o denumire scrisă greșit pe indicatoare (*„Maria Cibotari”* în loc de *„Maria Cebotari”*), în reportaj de vorbește despre greșeli la plural. Mai mult, la finele materialului se amintește că în Chișinău sunt peste 300 de străzi, lăsând să se înțeleagă că ar exista mai multe greșeli, iar primăria nu le corectează.

PL este defavorizat și prin selectarea părtinitoare a subiectelor prezentate și a timpului acordat acestora. Astfel, la 20 iulie, D. Chirtoacă apare în două știri: una de 33 secunde de la conferința de presă în care PL a acuzat guvernarea de ruina țării, și alta - de 2 minute 40 secunde - despre atacul verbal la care a fost supus Chirtoacă de o cetățeană, materialul fiind anunțat: *„D. Chirtoacă huiduit în stradă”*.

La 22 iulie, EU TV a pus pe post un reportaj tendențios despre situația de conflict din Consiliul raional Hâncești care prezintă în lumină defavorabilă concurentul electoral Partidul Democrat. Sub genericul *„Cad capete în Consiliul Raional din Hâncești! Astăzi Consiliul a votat suspendarea activității președintelui Consiliului Raional Hâncești și a celor 2 vicepreședinți responsabili de domeniul agriculturii și economiei. Motivul sancționării este abuzul de putere în favoarea unor partide și delapidări de fonduri”* s-a relatat despre ședința extraordinară a Consiliului raional Hâncești. Reporterul nu a oferit detalii privind învinuirile de deturnare de fonduri, fiind prezentată doar opinia unui singur consilier care îl acuză pe președintele raionului A. Chetraru că ar fi oferit sediu pentru filiala Partidului Democrat din care face parte. EU TV nu a oferit dreptul la replică celor vizați (președintele raionului a fost contactat la telefon, iar după ce a spus că este în ședință și nu poate vorbi, reporterul nu a mai revenit; la fel, nu au fost intervievați cei doi vicepreședinți sau reprezentanții PDM). De remarcat că a doua zi după acest eveniment, A. Chetraru a convocat o conferință de presă, la care a declarat că ședința Consiliului raional a fost convocată ilegal, însă EU TV nu a mai prezentat acest eveniment la știri. La sfârșitul reportajului de la Hâncești, se anunță că președinte interimar al raionului Hâncești a fost ales un consilier din partea PPCD.

Corectitudinea și echilibrul surselor/pluralismul de opinie. Din cele 9 știri controversate puse pe post în perioada de raport, pozițiile ambelor părți implicate au fost prezentate în doar 3 cazuri. În timp ce declarațiile partidelor de opoziție sunt echilibrate prin solicitarea punctului de vedere al reprezentanților PCRM, principiul respectiv nu se aplică de regulă și în cazul declarațiilor partidului de guvernământ. De exemplu, la 21 iulie, când Asociația „Promo-Lex” care implementează un proiect de observare a alegerilor a acuzat reprezentanții PCRM că intimidă observatorii, EU TV a prezentat și replica reprezentantului PCRM la CEC S. Sârbu, iar la 23 iulie, în știrea despre cererea PL adresată Procuraturii Generale de a dezminți declarațiile privind implicarea membrilor acestui partid în organizarea protestelor din 7 aprilie, a fost pusă pe post și replica procurorului general V. Gurbulea. Însă în știrile difuzate la 23 și 24 iulie, în care Partidul Socialiștilor „Patria-Rodina” și Uniunea veteranilor războiului din Afganistan au făcut apeluri către cetățeni de a vota PCRM și au lansat acuzații dure la adresa partidelor liberale, replica acestora a lipsit.

4. Concluzii

În baza rezultatelor monitorizării se poate de constatat că, în perioada 20-28 iulie 2009, posturile monitorizate au continuat să admită abateri de la principiile etice și deontologice, acest fapt afectând procesul de reflectare a campaniei electorale de o manieră corectă, echilibrată și imparțială.

- La posturile publice Moldova 1 și Radio Moldova s-a menținut tendința de a respecta selectiv principiile reflectării echitabile, echilibrate și imparțiale a alegerilor parlamentare. După atenționarea de către CEC, în ultima săptămână s-a înregistrat o ușoară îmbunătățire la capitolul imparțialitate, obiectivitate și pluralism de opinie.
- Postul cu acoperire națională Prime TV a difuzat mai multe știri cu tangență electorală care promovează imaginea actualei guvernări și, implicit, a PCRM. Ceilalți concurenți electorali nu au fost prezenți în buletinele de știri.
- Postul cu acoperire quasi-națională NIT a promovat deschis PCRM-ul, marea majoritate a știrilor despre acest concurent electoral fiind pozitive, iar cele care au vizat partidele de opoziție au fost denigratoare. Postul a promovat limbajul jurnalistic agresiv și limbajul urii.
- Postul cu acoperire quasi-națională EU TV reflectă relativ imparțial evenimentele legate direct sau indirect de campania electorală și concurenții electorali. Numărul mare de știri care favorizează PPCD indică asupra partizanatului în favoarea acestui partid.

5. Acțiuni întreprinse pentru ameliorarea situației

Pe parcursul campaniei electorale, CIJ a elaborat 5 rapoarte de monitorizare, care au fost făcute publice în conferințe de presă, difuzate prin e-mail și plasate pe site-ul CIJ și portalul de știri Moldova azi (www.azi.md). Cazurile flagrante de încălcare a principiilor etice și profesionale au fost analizate în studii de caz, acestea fiind plasate pe portalul informațional Moldova azi.

Toate rapoartele au fost trimise CEC și CCA cu solicitarea de a se lua măsurile necesare pentru a asigura imparțialitatea, echilibrul și favorizarea liberei formări a opiniilor.

La 13 iulie, CCA a emis un comunicat în care „recomandă radiodifuzorilor să asigure în programele de știri imparțialitatea, echilibrul și favorizarea liberei informări a opiniilor prin prezentarea principalelor puncte de vedere ale oponentilor. Iar, în cazul subiectelor ce vizează situații de conflict, să respecte principiul de informare din mai multe surse, în conformitate cu art.7 al Codului audiovizualului”.

La 16 iulie, CCA a difuzat un nou comunicat în care se spune că în ultima perioadă în adresa CCA parvin semnale din partea mai multor consumatori de programe potrivit cărora, în cadrul serviciilor de programe ale unor radiodifuzori sunt plasate emisiuni cu caracter electoral care nu corespund grilelor de emisie și Regulamentelor interne aprobate de CCA. În ambele cazuri, comunicatele s-au adresat tuturor posturilor TV și radio care reflectă campania, fără a face trimitere la cazuri concrete de încălcare a legislației.

La 23 iulie CCA a atenționat 6 posturi – Moldova 1, NIT, Pro TV, Eu TV, TV 7 și N4 - asupra nerespectării pluralismului de opinie în programele informative.

6. Recomandări:

- Mass-media monitorizate ar trebui să utilizeze rapoartele de monitorizare ca instrumente de autoreglementare și să elimine carențele, astfel încât în viitoarele alegeri:

Moldova 1 și Radio Moldova

- Să informeze corect, imparțial și echidistant alegătorii;
- Să elimine discriminările în aplicarea principiului pluralismului și diversității de opinie și în oferirea dreptului la replică;
- Să reflecte veridic evenimentele fără a deforma sensul realității prin cenzurarea informației și „sterilizarea” mesajelor concurenților electorali.

NIT

- Să renunțe, în știri, la aprecierea/comentarea evenimentelor electorale ale partidelor politice sau a reprezentanților acestora;
- Să elimine discriminările în aplicarea principiul pluralismului și diversității de opinie și în oferirea dreptului la replică;
- Să țină cont de convingerile politice ale diferitelor categorii ale populației, asigurând echilibrul și diversitatea opiniilor, dar și libertatea de exprimare;
- Să reflecte veridic evenimentele fără a deforma sensul realității prin montaj și comentarii;
- Să nu difuzeze mesaje care instigă la ură și violență.

Prime TV

- Să se implice în reflectarea campaniei electorale, asigurând accesul publicului la mai multe surse de informație.

EU TV

- Să respecte principiul imparțialității în raport cu toți concurenții electorali;
- Să elimine carențele legate de reflectarea neechilibrată a părților implicate în situații de conflict.

- Consiliul de Observatori al Companiei Teleradio-Moldova să se autosesizeze și să ia măsuri pentru a asigura prezentarea echilibrată, în interesul publicului, a evenimentelor electorale la Moldova 1 și Radio Moldova.
- Consiliul Coordonator al Audiovizualului să se autosesizeze și să sancționeze, în conformitate cu prevederile Codului Audiovizualului, radiodifuzorii care încalcă dreptul locuitorilor RM la informare completă, obiectivă și veridică, dreptul la libera exprimare a opiniilor și dreptul la libera comunicare a informațiilor prin intermediul mijloacelor de radiodifuziune și televiziune.

*Coaliția 2009 este o uniune benevolă de organizații neguvernamentale din Republica Moldova care au drept scop să contribuie la asigurarea unor alegeri libere, corecte, transparente și democratice ale Parlamentului Republicii Moldova și continuă activitățile de promovare a unor alegeri libere și corecte demarate de Coaliția 2005 și 2007. **La moment Coaliția 2009 întrunește peste 70 de organizații neguvernamentale***

ANEXĂ

Studiu de caz nr.1

NIT, CURIER, 22 iulie, ora 21.30

Prezentator: Octavian Volcu; Reporter: anonim

În buletinul de știri din 22 iulie, NIT pune pe post un material produs cu grave abateri de la rigorile jurnalistice de scriere a știrilor. Deși se bazează pe un accident în urma căruia a decedat o persoană, materialul nu oferă detalii care ar răspunde la întrebările jurnalistice de bază – cine?, ce?, când?, unde?, cum? și de ce?, ci face o sinteză a unor evenimente care s-au produs în ultimele zile, narate pe un ton ironic, în special în prima parte a materialului.

După ce prezentatorul din studio anunță că *“Ghinioanele se țin lanț de liberali. Un bărbat a decedat prin electrocutare în timp ce participa la pregătirea unei întâlniri electorale a Partidului Liberal. Ultimele zile de campanie electorală aduc doar vești sumbre și nenorociri pentru partidele liberale. Nici unul din cele 3 partide nu a scăpat de năpastă”*, autorul, care este anonim, continuă:

*„Primii au fost loviți liberal-democrației. Duminică o ploaie puternică a oprit desfășurarea unei acțiuni în masă planificată de Vlad Filat. Apele **au curățat** Piața Marii Adunări Naționale în câteva minute, iar protestul, la care Vlad Filat promitea să aducă probe despre așa-zisa fraudare a alegerilor din 5 aprilie, a suferit eșec. Imediat după asta, luni, Serafim Urechean primește o teribilă veste de la Barometrul de opinie ca Partidul Alianța Moldova Noastră a căzut în preferințele populației mai jos de 3%. Marți, Serafim Urechean declara deschis în fața presei că nu mai aspiră la funcția de președinte al Republicii Moldova. Astăzi, un nou ghinion – un caz tragic din Chișinău lasă o umbră aspră Partidului Liberal. În această seară liberalul Dorin Chirtoacă urma să participe la o întâlnire care a fost anulată din cauza unui deces. Un bărbat care participa la lucrările de organizare a întâlnirii a fost electrocutat mortal. Toate încercările de a-l salva au eșuat”.*

Judecând după modul în care a fost structurat materialul – la început se dau detalii despre *ploaie/Filat* și *Barometrul de opinie/Urechean*, și abia după aceasta urmează detalii despre accidentul soldat cu un deces – constatăm că faptului jurnalistic (decesul persoanei) îi este atribuit un rol secundar în acest material. Materialul nu are drept scop informarea despre accidentul propriu-zis, această informație servind mai mult ca detaliu de umplutură într-o știre în care se dorește să se arate că liberalii suferă eșec după eșec.

Stilul de narare, plin de epitete, care e potrivit pentru un comentariu, dar nu pentru o știre, dar și sursele de informare la care recurge reporterul denotă tendențiozitatea acestuia în raport cu subiecții știrii. Informația din textul citit de reporter este prezentată aproape integral fără a face trimitere la vreo sursă. Deși este vorba despre un accident cu consecințe mortale, reporterul de la NIT nu

încearcă să obțină detalii de la poliție sau spitalul de urgență, ci se limitează la a-l cita pe unul din martori care, din cauza că nu dorea să fie filmat, a amenințat că va rupe gâtul jurnalistului dacă va include imaginea sa în reportaj. În continuare reporterul anunță că a încercat să obțină informații de la președintele fracțiunii PL în Consiliul municipal și de la Dorin Chirtoacă, care la momentul accidentului nu se aflau în acel loc, și notează că primul a refuzat să dea detalii, iar al doilea nu a fost de găsit.

În concluzie, faptul că un astfel de material a fost inclus în buletinul de știri de la NIT vorbește o dată în plus despre partizanatul postului în defavoarea anumitor concurenți electorali.

Studiu de caz nr.2

NIT. Curier. 21, 22, 23 iulie.

Prezentator: Octavian Volcu

Reporter: anonim

La 20 iulie, postul privat de televiziune cu acoperire quasi-națională NIT a difuzat un subiect potrivit căruia Partidul Liberal ar încălca Codul electoral. Materialul se axează pe acuzațiile aduse de poliție PL că ar fi depășit ora prevăzută pentru desfășurarea întâlnirii cu alegătorii din Băcioi, Ialoveni, aceasta continuând și după orele 22.00.

Materialul include mai multe surse, în final fiind inserat un fragment care prezintă un atac verbal al unei cetățene la adresa lui Chirtoacă, în prezența presei și a lui Chirtoacă. Din material nu este clar cine este persoana, unde și când a avut loc incidentul.

Insert: Dumneavoastră semănați tare cu Ghitler, dumneavoastră trebuie să vă puneți musteți și - copia Ghitler. Iaca Filat tot așa și aista, dl Urechean, eu îl știu tare de mulți ani, că eu am fost sub aripa lui, am fost președinte de profcom într-o întreprindere și am fost iurist-economist și îl știu pe dl Urechean ce bandit e el și toți acolo sunteți niște bandiți care vrați să veniți la putere. Da n-o să vă margă, ați înțeles? Dumneavoastră trebuie să aveți 61 de deputați ca să alegeți președintele, dar nu o sa aveți nică. Dacă o să veniți dumneavoastră măcar cu 11 deputați. O să biruie comuniștii că comuniștii e un partid puternic. Da dumneavoastră numai minciuni și învinovățiți și speriați pensionarii că o să ne luați pașapoartele.

La 21 iulie, insertul respectiv este reluat de NIT, acesta fiind prezentat ca o știre separată.

Prezentatorul: "Vocea poporului urmărește reprezentanții Partidului Liberal. Unii oameni, mai îndrăzneți din fire, nu mai așteaptă o întâlnire cu alegătorii și decid să spună ce cred despre liberali chiar în stradă. Cea mai vizitată știre de săptămâna aceasta pe site-ul nostru este cea în care vicepreședintele PL este huiduit de o femeie".

După care sunt reluate integral vociferările femeii, care culminează cu fraza „*Da la bot nu-ți lua, dle Chirtoacă, a?!!!*”

La 23 iulie, NIT include același insert la finalul buletinului de știri, la rubrica *No Comment*.

Faptul că postul NIT include discursul violent integral al persoanei respective în prima știre, după care îl izolează și îl repetă de câteva ori indică asupra unor grave carențe la capitolul etică și deontologie, în special în ceea ce ține de promovarea limbajului urii. Etichetele de *bandiți*, *mincinoși* și asociațiile dintre politicieni și Hitler, amplificate prin repetiție, cad sub incidența art. 13 al Codului de conduită a radiodifuzorilor, adoptat de CCA în 2007, care obligă radiodifuzorii să nu instige prin materialele lor la ură și violență împotriva indivizilor sau grupurilor de persoane. Repetarea acestei secvențe care nu corespunde nici celor mai elementare rigori ale unui material de presă indică asupra tendențiozității postului NIT și intenției acestuia de a inocula auditoriului sentimente de dispreț și ură față de subiecții vizați în material.